

Kaasaegse haavaravi põhiprintsiibid & sobiva antiseptikumi ning sideme valik

Ülle Aamisepp

Tootejuht

B.Braun Medical OÜ

16. november 2015

B | BRAUN
SHARING EXPERTISE

Haavaravi nõustamine samm-sammuline juhis

Lisaküsimuste “spikker” (eriti neile, kes peavad nõu andma haava nägemata, aga ka kõigile teistele)

1. **Mis liiki on haav?**
2. **Millal haav tekkis? Millises paranemisfaasis on haav?**
3. **Haavaeritise kogus (vähene, mõõdukas, suur, ülisuur)?**
4. **Tegevuse eesmärk (nt. loputamine, põletiku ravi, niisutamine, granulatsiooni toetamine, eritise imamine, haava kaitse)?**
5. **Ebasoovitavad tegevused**

1. Missugune? Mis liiki haavaga on tegemist?

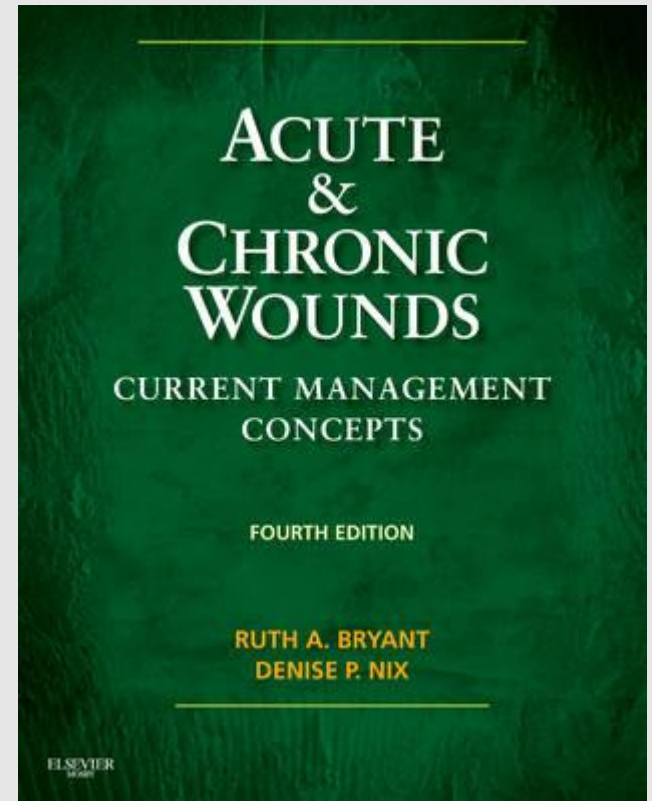
Haav on naha ja nahaaluse koe terviklikkuse kahjustus

Haavu võib liigitada tekkepõhjuse, paranemisfaasi, vanuse, puhtusastme, sügavuse, haavapõhja koe jm põhjal

Ühte, ainsat ning õiget klassifikatsiooni ei ole olemas!

Praktiline lähenemine soovitab eristada:

- **Akuutne haav** (*vulnus*). Välisel põhjusel tekkinud naha ja nahaaluste kudede terviklikkuse kahjustus. Traumahaav, põletushaav.
- **Operatsioonihaav** kui akuutse traumahaava alaliik.
- **Krooniline haav e haavand** (*ulcus*). Endogeensel põhjusel tekkinud koekahjustus. Paranemine aeglane üldistel (verevarustuse häire) ja lokaalsetel põhjustel (mikroobne katt ehk biofilm).
Akuutset haava (*vulnus*), mis ei ole paranenud ~ 4 nädala jooksul, käsitletakse samuti sageli kroonilise haavana.
- **Infitseeritud haav**. Nõuab raviaspektist eritähelepanu.

2. Millal? Millal haav tekkis? Millises paranemisfaasis haav on?

I Põletikufaas

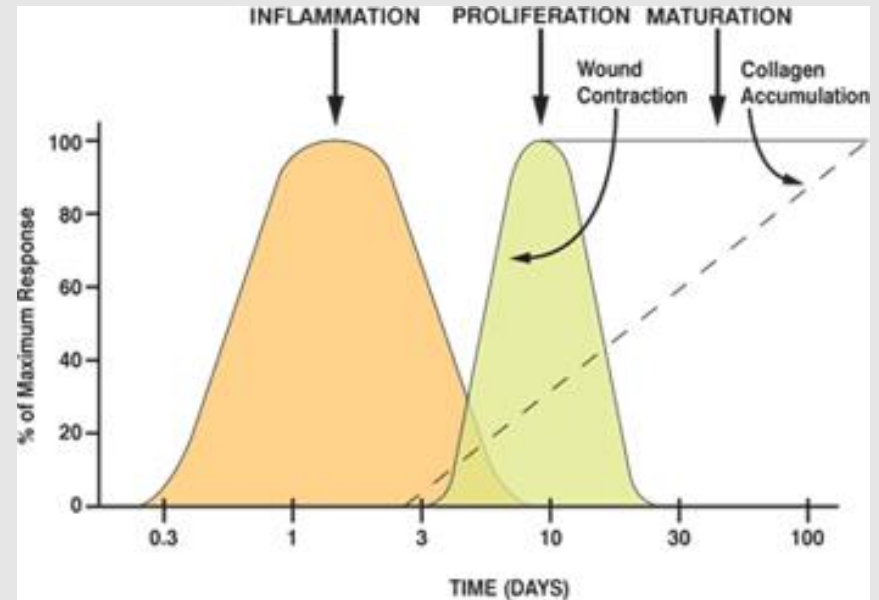
- Verejooksu peatamine.
- Haava puhastumine elutust koest, mikroobidest , võõrkehadest.

II Kasvufaas (granulatsioon + epitelisatsioon)

- Algab, kui haav on puhas.
- Eesmärk puuduva koe asendamine.
- Kestab haava sulgumiseni (epiteliseerumiseni).

III Kõpsemisfaas (armistumine + elastsus)

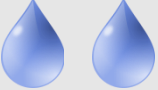

- Algab, kui haav on sulgunud.
- Kestab vähemalt 1 aasta.
- Armkude saavutab ca 80% terve koe tugevusest.

3. Haavaeritise kogus?

Kataloogis märgitakse haavaeritise (eksudaadi) suurust, millele vastav toode on mõeldud tilga sümboliga.

- - vähene eksudaat
- - mõõdukas eksudaat
- - suur eksudaat
- Haavaside tuleb valida vastavalt eksudaadi hulgale

4. Haavaravi etapid

- Haava **loputamine**
 - Haava ülevaatus ja **haavapõhja puhastus** (kirurgiline või ravimitega)
- Mikroobide hävitamine haavas - haava **antiseptika**
- **Niiskuse säilitamine** haavas (kõik välja arvatud arteriaalsed haavandid!)
 - Haava **sidumine**

Haavade loputamiseks sobivad lahused

Kaasaegsed vahendid haavade loputamiseks

Klassikalised loputuslahused:

- 0,9% (isotooniline) naatriumkloriidi lahus
- Steriilne vesi (Aqua)

Antiseptikumi sisaldavad loputuslahused:

- Prontosan® haavaloputuslahus (kombineeritud)
- Braunol vesilahuse lahjendused kuni 1:100 (kombineeritud)

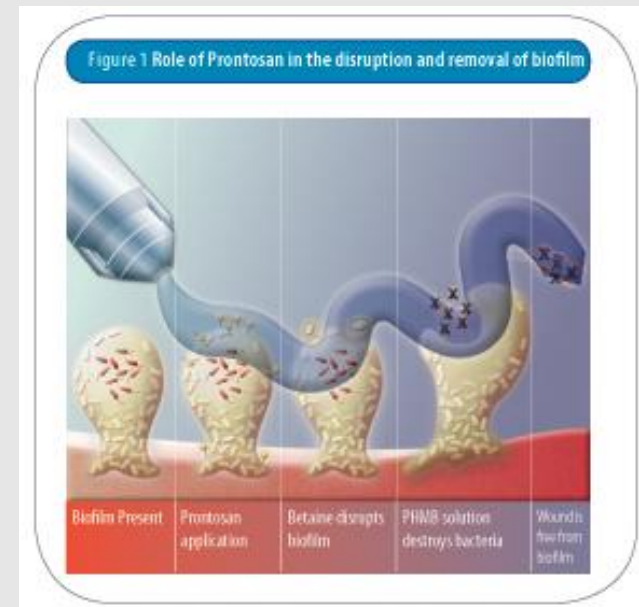
Koduses esmaabis võib loputada joogikõlbliku kraaniveega, millele järgneb antiseptikumi kasutamine.

Tervishoiuasutuses peaksid kõik haavaga kokku puutuvad materjalid ja vahendid olema steriilsed.

Haavapõhja puhastus

- Täielik **kirurgiline** haavapõhja puhastus (*surgical debridement*)
- Vaakumteraapia / suuremates haiglates
- Vaglateraapia / Eestis ei kasutata
- Nekrootilist kudet veeldavad geelid
- **Biofilmi lõhustavad kombineeritud lahused ja geelid**

Kaasaegse haavaantiseptika alusdokument

- “Euroopa konsensuse raport 2004: toimeainete valiku üldised soovitused haavade antiseptikaks.”*
- Konsensus soovib **akuutsete** infitseeritud või koloniseeritud haavade puhul esimese valiku toimeainena **PVP-joodi**.
- **Krooniliste** haavade (haavandite) või väga tundlike haavade (II astme põletused) ravis soovib konsensus esimese valiku toimeaineks **polüheksaniidi**.
- 2009.a. antakse Austria Haavaassotsiatsiooni ja Saksamaa Haavaraviühingu koostöö tulemusena täiendav ekspertsoovitus, et **polüheksaniidi** võib kasutada ka kriitiliselt koloniseeritud või infitseeritud **akuutsetel** haavadel.

* Euroopa konsensuse raporti eestikeelse tõlke leiab
http://haav.bbraun.ee/articles/Euroopa_haavaravi_konsensuse_raport_2004.pdf

Polüheksaniidi (PHMB) preparaadid

- **Prontosan®**

PHMB on alates 1960-ndatest kasutust leidnud ujumisbasseinide desinfektsiooniks, kontaktläätsete säilitusvedelikes, kosmeetikatoodete konservandina jm

Prontosan[®] - toime võti peitub koostises

Steriilne loputuslahus ja **haavageelid** baseeruvad antiseptikumi ja pindaktiivse tensiidi sünergilisel kombinatsioonil.

Toime:

- eemaldab haavakatu, eemaldab biofilmi, eemaldab surnud koed
- hoiab ära mikroobide paljunemise haavas, nahal, limaskestal
- säilitab granulatsiooniks vajaliku kudede optimaalse niiskuse

Vesilahus sisaldab 0,1% **polüheksaniidi** ja 0,1% **undetsüleenamidopropüülbetaini**

Geelid on lõhnatud, läbipaistvad, veebaasilised ja rasvavabad, ei sisalda loomset toorainet.

- **Loputuslahus 350 ml**
- **Loputuslahus 6 x 40 ml**
- **Geel 30 ml**
- **X geel 50 g, 250 g**

Prontosan[®] - näidustused ja vastunäidustused

NÄIDUSTATUD KÕIGIS PARANEMISFAASIDES (esmaabist kuni epiteliseerumiseni)

- kõik traumahaavad: löike-, torke-, hammustus-, küünistus-, rebimishaavad, marrastused
- operatsioonihaavad pärast haava sulgemist õmblustega
- põletused
- kroonilised haavad ja haavandid

VASTUNÄIDUSTUSED

- allergia preparaadi koostisosade suhtes (esineb harva)
- aseptilised liigesesisesed haavad (liigesekõhr)
- mitte kasutada koos rasva, õli, teisi pesuaineid sisaldavate preparaatidega

Prontosan® - kus kasutada?

Universaalne preparaat haavadele, kahjustatud nahale ja **limaskestadele**

- Sobib nii esmaabiks kui raviks
- Haavade (ka sügavate) loputamine, niisutamine ja antiseptika
- Haavakatu, fibriini, eksudaadi, biofilmi, mikroobide jm eemaldamiseks
- Sidemete valutu eemaldamine ilma granulatsioonikude vigastamata
- Mikroobide hävitamiseks nahal ja limaskestadel ning põletikuliste protsesside korral

Prontosan[®] - haavageel ja haavageel X

- Traumahaavad
- Operatsioonihaavad
- Põletushaavad
- Keemilised põletused
- Külmmumushaavad
- Kiiritushaavad

- Kroonilised haavad
(venoosne, neuropaatiline, lamatis)

Kumba valida?

1. **Suured pindmised haavad** ja 3.-4.astme põletused kata 3-4 mm paksuselt **haavageel X**-ga, mis on suurema viskoossusega ja püsib hästi haaval
2. **Sügavad ja õõnsustega haavad**, kitsa kanaliga haavad, koorikutega kaetud ja raskesti ligipääsetavad haavad kasuta **30 ml haavageeli**, mis on vedelam ja täidab paremini tühikuid ja õõnsusi

Prontosan® haavageel X kasutamine traumahaaval

Halvasti paranev akuutne traumahaav: 14. päev
(vahetult pärast õmbluste eemaldamist)

Prontosan® haavageel X + Askina DressSil

Sama haav 4 päeva hiljem pärast Prontosan X geeli ja silikoonsideme kasutamist

Polüvidoonjodiidi (PVP-joodi) preparaadid

- Braunovidon

- Braunol 30 ml (lahus) ja
200 ml pumbaga pudel (vaht)

PVP-joodi toimespektrist: Braunovidon® ja Braunol®

Grampositiivsed mikroobid

Bacillus sp.
Clostridium sp.
Corynebacterium sp.
Diplococcus
Diphtheroides sp.
Micrococcus flavus
Sarcina lutea
Staphylococcus sp. sh MRSA
Streptococcus sp.

Happekindlad bakterid

Mycobacterium sp.

Algloomad

Entamoeba histolytica
Trichomonas vaginalis

Gramnegatiivsed mikroobid

Aerobacter aerogenes
Bacteroides sp. (oralis)
Citrobacter sp.
Edwardsiella sp.
Escherichia coli
Haemophilus sp. (vaginalis)
Herellea sp.
Klebsiella sp.
Mimea polymorpha
Neisseria gonorrhoeae
Proteus sp.
Pseudomonas sp.
Salmonella sp.
Serratia sp.
Shigella sp.

NB! Toimib ka bakterite spooridesse!

Seened

Aspergillus sp.
Candida sp.
Cryptococcus neoformans
Epidermophyton floccosum
Microsporon sp
Nocardia sp.

Viirused

Influentsaviirus
Polioviiirus
Herpes simplex
Punetiseviirus
HIV viirus

Erinevate antiseptikumide toimeainete antimikroobse efektiivsuse võrdlus

	Bakterit- siidne <i>gram+</i>	Bakteri- tsiidne <i>gram-</i>	Sporitsiidne <i>bakterite spoorid</i>	Tuberkulot- siidne	Levu- rotsiidne <i>pärmseened</i>	Fungit- siidne <i>fungi</i>	Ümbrisega viirusi inaktiveeriv	Ümbriseta viirusi inaktiveeriv
Polüvidoonjodiid	+	+	+	+	+	+	+	+/-
Oktenidiin- dihüdrokloriid	+	+	-	-	+	-	+	+/-
Polüheksaniid	+	+	-	-	+	-	+	+/-
Kloorheksidiin	+	+	-	-	+	-	+	+/-

+ = efektiivne

- = mitteefektiivne

+/- = osaliselt efektiivne

Braunovidon® salv

- toimeaine PVP-jood 100 mg/g / salvialus makrogool (ei sisalda õlisid ega rasvu)
- laia toimespektriga antimikroobne preparaat
- **kahjustatud naha, haavade (näiteks haavandid, põletused, latseratsioonid) ning infitseeritud ja superinfitseeritud dermatooside antiseptiliseks raviks**
- käsimüügiravim – pakendid 20, 100 ja 250 g
- veeldub kehatemperatuuril soodustades haavaeksudaadi eraldumist ja haavade puhastumist
- loob ja hoiab alal loomulikuks haava paranemiseks sobiva niiske keskkonna

apopix.de ©

Braunol® : naha, limaskestade ja haavade antiseptika

Valutu ja tõhus esmaabi ning ravi

- pindmised vigastushaavad
- kriimustused ja küünistushaavad
- marrastused
- lõikehaavad
- hammustused
- I ja II astme põletused (pärast põletuspinna jahutamist)

Ravimit kanda vigastatud kohale üks kuni mitu korda päevas.

Haavade ja nahakahjustuste korral kasutada lahjendamata kujul.

Antiseptiliste loputuste ja vannide jaoks võib lahjendada.

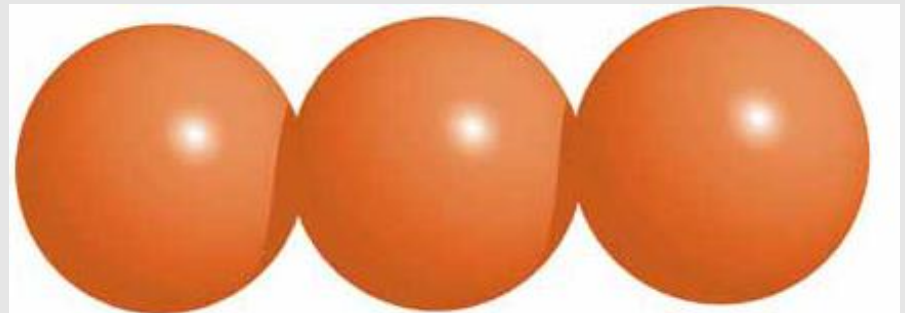
Braunol® veel kasutusalasid

- **Antiseptiline pesemine (nahk, limaskestad, haavad) 1:2 kuni 1:25**
- **Antiseptiline vann 1:100**
- Preoperatiivne naha antiseptika
- **Limaskestade antiseptika**
- **Haavade (haavandite) antiseptika**
- **Infitseeritud ja superinfitseeritud dermatoosid**
- Haavad infitseeritud kõhrega (näiteks septiline artriit)
- Antiseptika soole resektsiooni korral
- Uroloogilised / günekoloogilised protseduurid (kateteriseerimine, vagiina ja põie loputus)
- Operatsioonihaavade loputamine (1:20), lahtiste luumurdude antiseptika (1:10)
- Preoperatiivne silma antiseptika, viirusliku keratokonjunktiviidi ravi
- **Suuõõne põletike korral, hamba ekstraktsiooni järgselt**

Polüvidoonjodiidi preparaadid Braunovidon® ja Braunol®

- tõestatud efektiivsusega
- äärmiselt laia toimespektriga, resistentsus puudub
- kudede poolt hästi talutav antiseptikum (allergilisi reaktsioone alla 0,1% patsientidest)
- vesialuselised, ei sisalda alkoholi
- lubatud kasutada ka silmas ja kõhrkoel, kus teised antiseptikumid ei sobi
- **infektsiooni ennetamiseks ja raviks**
- haaval, nahal, **limaskestal**

Askina® Calgitrol® pasta

Hõbealginaatpasta haavadele: 100% iooniline hõbe

Lai antimikroobne toime. Kasutusvalmis pasta.

Katab täielikult kogu haava pinna, vahetu kontakt haavapõhjaga.

Püsiv ja kontrollitud hõbeioonide vabanemine tagab pikaajalise antibakteriaalse kaitse kuni 3 päeva.

Säilitab haavas niiske keskkonna. Haava loputamisel eemaldub kergesti, ei määri.

Näidustused: I-IV astme lamatised, venoossed, arteriaalsed, neuropaatilised haavandid; II astme põletushaavad.

Sobib kasutamiseks infitseeritud haavadel.

Tuub võib olla avatud kuni 7 päeva.

NB! Pastale kehtib Haigekassa soodustus!

Sidumine on tähtis haavahoolduse etapp

Haava sidumise eesmärgid:

- haava kaitsmine **saastumise** eest
- **haavaeritise imamine** ja haava **kuivamise takistamine** (optimaalse niiskusesisalduse säilitamine)
- **granulatsioonikoe trauma vältimine**

Marlist haavapadjad ja –sidemed on minevik, sest:

- imavus ebapiisav
- soodne keskkond biofilmi paljunemiseks
- sideme vahetamine traumaatiline ja valus

Moodsatest materjalidest haavapadjad-sidemed (polüuretaan-, silikoon- jne) säilitavad haavas vajaliku niiskusetaseme ning väldivad valu ja traumat sidemevahetusel.

Eesti Haigekassa meditsiiniseadmete loetelu ja meditsiiniseadmete loetellu kantud meditsiiniseadme eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmise kord

Määrus vastu võetud 15.12.2011 nr 60
(kehtib alates 01.01.2012)

Haavaplaastrid ja haavasidemed § 53-58

Haavasidemed soodustusega

Alates 1.jaan. 2012 on Eesti Haigekassa võtnud üle tasu maksmise kohustuse kindlustatud isikule vajalike haavaplaastrite ja –sidemete eest **6 kuu jooksul** pärast haava(nda) diagnoosimist järgmistel juhtudel 50% ulatuses:

- **ühe venoosse jalahaavandi** kohta kuni **24** haavaplaastri või haavasideme eest
- **ühe diabeetilise jalahaavandi** kohta kuni **28** haavaplaastri või haavasideme eest
- **ühe lamatishaavandi** kohta kuni **20** haavaplaastri või haavasideme eest
- **ühe põletushaava** kohta kuni **8** haavaplaastri või haavasideme eest
- **ühe kiiritusjärgse haava** kohta kuni **8** haavaplaastri või haavasideme eest

Haavasidemed **põletikufaasis**
suure kuni mõõduka haavaeritiseega
haavale

Askina® Absorb

Suure imavusega mittekleepuv haavaside

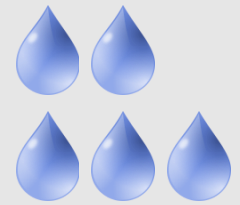
Koosneb sisemisest polümeerkiust padjakesest ja välimisest mittekootud materjalist kotikesest.

Võib kasutada nii primaarse kui sekundaarse sidemena seal, kus vajatakse väga suurt imamisvõimet.

Näidustused: lamatised, venoossed, arteriaalsed, diabeetilised haavandid, I-II astme põletushaavad, traumahaavad, onkoloogilised haavad.

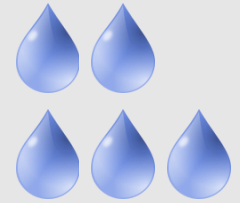
- Lukustab endasse bakterid ja suure koguse haavaeritist.
- Hoiab vedeliku kindlalt sidemes (ei teki märja käsna efekti)
- Sobib kasutamiseks koos kompressioonsukkade või –sidemega
- Imab pikkamööda ja geelistab haavaeksudaadi
- Jääb pehmeks ja painduvaks isegi pärast täielikku küllastumist haavaeksudaadiga
- Imavast materjalist ei eraldu haava sisse osakesi

- 10 x 10, 10 x 20, 20 x 20 cm

Askina® Foam vahtside

Askina® Foam on pehmest hüdrofiilsest vahtmaterjalist side mõõduka ja suure eksudaadi korral.

- Imab suurepäraselt haavaeritist
- Rohke eksudaadi korral vahetada 24h tagant
- Kulutõhus, sest väiksema eksudaadi korral ei pea iga päev siduma
- Atraumaatiline, ei jää haava külge kinni
- Võib kasutada koos kompressioonsidemetega
- Pakub haavale ka mehaanilist kaitset uute traumade eest
- Sügavatel haavadel kasutage koos samast materjalist ribasidemega

Askina® Calgitrol® Ag ja Askina® Calgitrol® Thin

- **Ei vaja niisutamist** hõbeda toime avaldumiseks isegi kuivade haavade puhul
- Askina® Calgitrol® Ag ja Thin hõbedasisaldus on **141 mg/100cm²** vs Aquacel Ag hõbedasisaldus 8,3 mg/100cm² *
- Parim väikese ja mõõduka eksudatsiooniga haavadele
- Erinevus – hõbe koos imava kihiga ja ainult hõbemaatriks ilma imava sidemeta
- Kasutada koos sekundaarse imava sidemega, kus sekundaarset sidet vahetatakse vastavalt vajadusele
- Võib fikseerida ükskõik millise sobiva sidemega
- Sobib nii akuutsetele kui kroonilistele haavadele.
- Võib kombineerida Prontosan® loputuslahuse ja Prontosan® haavageeliga
- Kiire ja kestev antimikroobne toime kuni 7 päeva jooksul

* An *in vitro* analysis of the antimicrobial properties of 10 silver-containing dressings. Journal of Wound Care, Vol.12, No 8, Sept,2003.

Haavasidemed **granulatsioonifaasis**
mõõduka või vähese haavaeritiseega
haavale

Askina® SilNet – valutu sidemevahetuse heaks

Askina® SilNet on silikooniga kaetud haavavõrk haava kaitsmiseks mehaanilise vigastuse eest sidemevahetuse käigus

- sidemevahetus on atraumaatiline ja valutu
- kaitseb õrna granulatsioonikude
- sobitub hästi haavapiirkonnaga
- ei jää haava külge kinni, kuid kleepub kuivale nahale (haavaservad)
- võib kasutada koos Prontosan® toodete ja teiste antiseptikumidega
- haavaeksudaat läbib võrku vabalt
- aitab vältida haavaümbruse naha matsratsiooni
- võib kombineerida vaakumteraapiaga

Võrku tuleb vahetada, kui eksudaat ummistab avad.

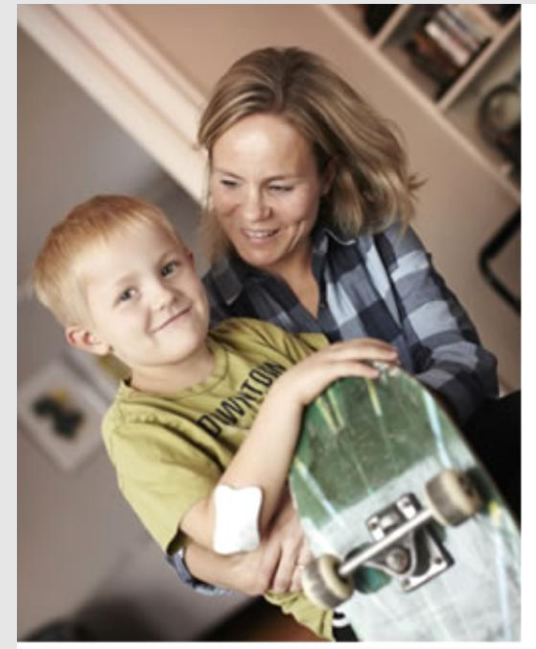

Askina® DresSil

Askina® DresSil on pehme silikooniga kaetud imav vahtmaterjalist side vähese kuni mõõduka eksudaadiga granuleeruvatele haavadele.

- lilleõiekujuliste avadega silikoon tagab hea eksudaadi imavuse ja atraumaatilise sidemevahetuse
- hüdrofiilne polüuretaanvaht reguleerib haava niiskusesisaldust, hea imavusega
- vahtside toimib ka polstrina, võib kasutada ka ennetuseks
- väliskihti katab veekindel õhku läbi laskev polüuretaankile
- haavaservade matsratsioonirisk minimaalne
- vähendab valust tingitud hirmu sidemevahetuse ees
- kinnitub õrnalt ent kindlalt haava ümbritsevatele nahale

Mõõdud: 5 x 7, 10 x 10, 15 x 15, 10 x 20, 20 x 20 cm

Askina® DresSil Border

Askina® DresSil Border on pehme silikooniga kaetud Imav vahtmaterjalist side vähese kuni mõõduka eksudaadiga granuleeruvatele haavadele, mida ümbritseb 1,5 cm laiune fikseerimisriba.

- ei vaja täiendavat fikseerimissidet
- püsib paigal duši all käies

Mõõdud:

7,5 x 7,5 (4,5 x 4,5)
10 x 10 (7 x 7)
15 x 15 (12 x 12)
15 x 20 (12 x 17)
20 x 20 (17 x 17) cm

Askina® ThinSite

Üliõhuke imav hüdrogeelside

Sobitub hästi kehakontuuridega anatoomiliselt keerukais piirkondades.

Võimaldab imendunud eksudaadi visuaalset kontrolli.

Püsib kindlalt haaval.

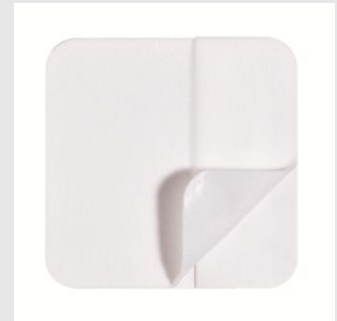
Eemaldub sidemevahetuse ajal õrnalt kudesid kahjustamata ja nahale liimijääke jätmata.

Imab eksudaati võrdväärselt paksude hüdrokolloidsidemetega, kuid on õhem, mugavam, elastsem.

Võib lõigata sobiva suuruse ja kujuga tükkideks.

Saadaval 10 x 10; 15 x 15 ja 20 x 20 cm

Näidustused: lamatised, venoossed ja arteriaalsed haavandid, operatsioonihaavad, abrasiioonid ja latseratsioonid.

Askina Barrier Film sprej

Õhku läbi laskev nahka kaitsev lahus.

Kahjustatud (haavaümbruse) naha kaitseks eritiste ja matseratsiooni eest, samuti plaastritest tingitud trauma või hõõrdevigastuse ennetamiseks ja raviks.

Kuivab kiiresti (vähem kui 30 sek)

Läbipaistev: säilib visuaalne kontroll naha seisundi üle.

Kulutõhus. Kaitse kestab kuni 3 ööpäeva.

Eemaldamine on lihtne.

Parandab sidemete ja plaastrite kinnituvust.

Ei vähenda inkontinentsipadjakeste efektiivsust.

Ei halvenda stoomivahendite kinnituvust.

Sobib lisaks haavaümbrusele ka stoomiümbruse või drenide sisenemiskohtade ümbruse naha kaitseks.

B.Braun Adhesive Remover - liimieemaldaja

Lõhnatu ja nahasõbralik spreid, mis kergendab plaastrite, stoomitoodete ja meditsiinilise liimi eemaldamist nahalt.

Koostis: siloksaanid, süsivesinikpropellandid.

Ei kipita.

Kuivab kiiresti.

Pärast kuivamist ei halvenda uue plaastri või stoomivahendi kinnituvust.

Pihustada plaastri servadele, eemaldatava vahendi peale või probleemsesse piirkonda ja oodata mõned sekundid.

Eemaldada liim nahalt koorivate liigutustega, protsessi kergendamiseks võib pihustada vajadusel täiendavalt.

Mitte pihustada silmade, näo või vigastatud naha lähedal. Vältida otsest sissehingamist. Tuleohtlik.

5. Mida ei ole soovitatav teha?

- Ärge jätke suuri haavu sidumata!
- Ärge kasutage haavaravis alkoholi sisaldavaid vahendeid!
- Ärge kasutage haavades vesinikperoksiidi!
- Vältige antibiootikumide lokaalset kasutamist haavades!

Küsi meilt infot ja koolitust

Patsiendile sobiva lahenduse leidmiseks:

1. Süsteemsed teadmised haavaravi teooriast
2. Haavaravivahendite hea tundmine

- Soovitame: www.haav24.ee
- Nõustame telefoni teel ja viime läbi haavaravi koolitusi apteekides ja tervishoiuasutustes

